ÜHEKSAS PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2026
Hb 4:1–2.9–13 (1Kn 18:21–26.36–39; Mt 7:13–14)

1 Kartkem siis, kuni tõotus saada Tema hingamisse on veel jõus, et kedagi teie seast ei leita maha jäänud olevat!

2 Meile on kuulutatud evangeeliumi nõnda nagu neilegi, kuid kuuldud sõnast ei olnud neil kasu, sest see ei talletunud usu läbi kuulajaisse.

[3 Meie aga, kes oleme uskunud, saame hingamisse, millest Ta on öelnud: «Nii ma vandusin oma vihas: Nad ei saa minu hingamisse!» Kuigi Jumala teod on olnud valmis juba maailma rajamisest peale –

4 kusagil on ju öeldud seitsmenda päeva kohta nõnda: «Ja Jumal hingas seitsmendal päeval kõigist oma tegudest»,

5 siin aga: «Nad ei saa minu hingamisse».

6 Nii jääb nüüd võimalus, et mõned saavad sinna sisse. Ja et need, kellele evangeeliumi esmalt kuulutati, ei ole sinna sisse saanud oma sõnakuulmatuse pärast,

7 siis Ta määrab jälle ühe päeva tänaseks päevaks, kui Ta nii pika aja pärast Taaveti kaudu ütles, nõnda nagu varem on öeldud: «Täna, kui te kuulete Tema häält, ärge tehke oma südant kõvaks!»

8 Sest kui Joosua oleks nad viinud hingamisse, siis Ta ei oleks rääkinud pärast seda ühest teisest päevast.]

9 Nii on siis Jumala rahva hingamisaeg alles ees,

10 sest kes läheb Tema hingamisse, see hingab ka ise oma tegudest, nii nagu Jumal oma tegudest.

11 Olgem siis agarad sisse minema sellesse hingamisse, et keegi ei langeks sellesama sõnakuulmatuse eeskujul!

12 Sest Jumala sõna on elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõõk ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja.

13 Ja ükski loodu ei ole Tema ees nähtamatu, vaid kõik on alasti ja paljastatud Tema silma ees – Tema ees, kellele meil tuleb aru anda.

> Kartkem nüüd, et kuni veel on avatud tõotus minna Tema hingamisse, kedagi teist ei arvataks hiljaks jäänud olevat. Ka meile on ju kuulutatud evangeeliumi nagu neilegi, ent kuuldud sõnast ei olnud neile kasu, kuna see ei olnud saanud kuuljaile üheks usuga. Meie, olles hakanud uskuma, läheme ju sisse hingamisse, nõnda kui Ta on ütelnud: «Nagu ma vandusin oma vihas: «Nad ei lähe sisse minu hingamisse!»» – kuigi Tema teod on saanud valmis maailma rajamisest peale. Ta on ju kuskil ütelnud seitsmenda päeva kohta nõnda: «Ja Jumal hingas seitsmendal päeval kõigist oma tegudest.», siin aga: «Nad ei lähe sisse minu hingamisse!» Kuna nüüd mõnedele on jäetud sellesse sisse minna, ja need, kellele esimesena kuulutati evangeeliumi, ei ole oma põikpäise uskmatuse tõttu

> sisse läinud, määrab Ta taas ühe päeva tänaseks, üteldes Taavetis pärast nii pikka aega, nagu Ta oli enne ütelnud: «Täna – kui võtate kuulda Tema häält – ärge paadutage oma südameid!» Sest kui Joosua oleks andnud neile hingamise, ei oleks ta pärast rääkinud teisest päevast. Seepärast jääb Jumala rahvale hingamispäeva rahu, sest see, kes on läinud sisse Tema hingamisse, hingab ka ise oma tegudest, otsekui Jumal enda omadest. Tõtakem nüüd minema sisse sellesse hingamisse, et keegi ei langeks selle põikpäise uskmatuse eeskujul! Jumala Sõna on ju elus ja tõhus ja vahedam igast kaheterasest mõõgast ja läbitungiv kuni hinge ja vaimu, nii liigeste kui üdi eraldamiseni, ja suuteline mõistma kohut südame kaalutluste ja kavatsuste üle. Ja ükski loodu pole nähtamatu Tema palge ees, vaid kõik on alasti ja paljastatud Tema silmele, kelle kohta käib meie sõna.

Sissejuhatus

Kirjas heebrealastele endas ei nimetata selle kirjutajat. Traditsiooniliselt on autoriks peetud apostel Paulust, kuid juba varakult on olnud neid, kes on selles kahelnud. Tänapäeval jäetakse Heebrea kirja autorlus lahtiseks, sageli seostatakse seda siiski Pauluse või tema koolkonnaga. Pauluse kõrval on kirja autoriks peetud ka näiteks Rooma Clemensit[1], Barnabast, evangelist Luukast, Apollost ja teisi. On üsna tõenäoline, et kiri pärineb esimese sajandi kuuekümnendate aastate esimesest poolest, s.t on kirjutatud enne Jeruusalemma templi hävitamist aastal 70. On ka autoreid, kes seostavad Heebrea kirja keiser Domitianuse valitsemisajal (89–96) aset leidnud kristlaste tagakiusamisega.

Heebrea kirja eesmärgiks näib olevat taganemise või ükskõiksusse langemise ohus olevate kristlaste manitsemine ja julgustamine[2], tõenäoliselt olukorras, kus kas varasemalt kogetud või parajasti toimuv tagakiusamine on teravalt tõstatanud küsimuse kristliku usu juurde jäämise ja sellest tunnistuse andmise mõttekusest. Üheks väljapääsuks tagakiusamisest näib olevat olnud [vähemalt väliselt] tagasi pöördumine vanatestamentliku usu ja praktika juurde.

Kiri heebrealastele astub taolisele mõtteviisile jõuliselt vastu, näidates, et Vana Testament, iseäranis selle rituaalne praktika, oli vaid Kristuses teostunud lunastuse eelpilt ja ettekuulutus ning on sestpeale määratud lakkama. Kristus on tõeline ülempreester ning ainus ohver ja vahemees Jumala ja inimeste vahel – Temast loobumine ning vana usu ja vanade ohvrite juurde tagasi pöördumine tähendaks Kristuse jalge alla tallamist ja uuesti risti löömist ning kujutaks endast hukatuslikku viga, pattu, millele ei ole lepitust, kuna ainus võimalik Lepitaja on tagasi lükatud (Hb 6:4–6; 10:29).

---

[1] Seda võivad nii kinnitada kui ümber lükata Clemensi 1. kirjas sisalduvad otsesed või kaudsed Heebrea kirja tsitaadid, nt XXXVI peatükis.

[2] Vennad, ma kutsun teid üles, võtke heaks see julgustussõna! (Hb 13:22)

Kristus ületab kõik, nii prohvetid (Hb 1:1–3), inglid (Hb 1:5–2:18) kui ka Moosese (Hb 3:1–6), samuti kõik Vana Testamendi ohvrid (Hb 4–9), Ta pole mitte Aaroni soost või mõnest muust inimlikust suguvõsast preester, vaid sarnaselt Melkisedekile, kes on Tema eelkuju, ilma alguse ja otsata (Hb 7:3). Kristus on muutumatu, «seesama eile ja täna ja igavesti» (Hb 13), ning Tema lunastus- ja lepitusohver on lõplik: «Sest üheainsa ohvriga on Ta teinud pühitsetavad jäädavalt täiuslikuks.» (Hb 10:14)

Kristus on Jumala viimane sõna inimkonnale, Temas on kõik alguse saanud ja Temas viiakse kõik lõpule: «Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu, kelle Ta on seadnud kõigi asjade pärijaks, kelle läbi Ta on ka maailmad teinud, kes, olles Tema kirkuse kiirgus ja Tema olemuse kuju ning kandes kõiksust oma väe sõnaga, on pärast seda, kui Ta oli täide viinud pattudest puhastamise, istunud Ausuuruse paremale käele kõrgeimas taevas ning saanud ülemaks inglitest, kuivõrd Ta on pärinud neist ülevama nime.» (Hb 1:1–4)

Kristust kujutatakse Heebrea kirjas ka eeskuju ja julgustusena eriti neile, keda taga kiusatakse või kes on sattunud mõne muu kiusatuse küüsi: Ta on olnud kõiges kiusatud nagu meiegi ning just seetõttu suudab Ta inimesi mõista, neile andestada ja neid aidata (Hb 4:15).

Kiri heebrealastele seostab kristlaseks olemise ja kristliku usu praktiseerimine nii isiklikus usus kindlaks jäämise kui ka ühise tunnistusega ja koguduse osadusega, kelle kooskäimisi ei tohi unarusse jätta (Hb 10:25). Kristlikus koguduses nähakse uut Jumala rahvast, Uue Lepingu rahvast, kes on puhastatud Kristuse vere piserdamisega ning kelle ühtekuuluvus ületab nii aja kui ruumi, kaasa arvatud tagakiusamised ja surma. Neile, kes usus kindlaks jäävad ja kannatusteski ei tagane, tõotatakse rahu, mida on igatsenud ja mille poole on püüelnud kõigi aegade vagad, kellest paljusid tuuakse ka kristlastele kindlameelse usu eeskujuks (Hb 11).

Need, kes on kuulekad ja jäävad ustavaks, võivad teada, et «rahu Jumal, kes igavese lepingu verega on surnuist üles toonud lammaste suure Karjase, meie Issanda Jeesuse», valmistab neid «kõiges heas tegema Tema tahtmist» ja saadab korda, «mis on Tema silmis meelepärane» (Hb 13:20j).

Kiri heebrealastele on nii teoloogiline kui kirjanduslik meistriteos, mida ei tohi mingil juhul taandada vaid heebrea päritolu lugejaile mõeldud apologeetiliseks või pelgalt Vana Testamendi kommentaariks mõeldud kirjutiseks, vaid mille keskseks sõnumiks on tunnistus Kristuse ainulaadsest ja täiuslikust ohvrist, mille kaudu on kõigile neile, kes Temasse usuvad ja Talle ustavaks jäävad, avatud ligipääs «Siioni mäe juurde ja elava Jumala linna, taevase Jeruusalemma juurde» (Hb 12:22).

Keelelisi märkuseid

On veel jõus – καταλείπω – sõna καταλείπω tähendab siin «alles jätma», «avatuks jätma», «püsima jätma», «püsima».[3]

Leita – δοκῇ – sõna δοκέω tähendab «arvama», «mõtlema», «[kellestki midagi] pidama».

Maha jäänud olevat – ὑστερηκέναι – sõna ὑστερέω tähendab «hiljaks jääma», «[näiteks võidujooksus] maha jääma», «viimaseks jääma», «[võidupärjast] ilma jääma», ka «[millestki] puudust kannatama/tundma».[4]

On kuulutatud evangeeliumi – εὐηγγελισμένοι – sõna εὐαγγελίζω koosneb eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja sõnast ἄγγελος – «sõnumiviija», «ingel» – ning tähendab «head sõnumit viima/kuulutama», «evangeeliumi kuulutama».[5]

Ei olnud neil kasu – οὐκ ὠφέλησεν – sõna ὠφελέω tähendab «[millegagi] hakkama saama», «[mingit] kasu tooma», «[midagi] saavutama».[6]

Ei talletunud – μὴ συγκεκραμένος – sõna συγκεράννυμι tähendab «kokku segama», «ühendama».[7]

Usu – τῇ πίστει – sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Kes oleme uskunud – οἱ πιστεύσαντες – sõna πιστεύω – «uskuma», «tõeks pidama», «veendunud olema», «[millelegi oma] usaldust panema» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

---

[3] 1739. aasta Piiblis on valitud hoopis teistsugune, samuti võimalik tõlkevõimalus: «et meie sedda tootust wahhest mahha ei jätta». Seevastu 1968. aasta tõlge «niikaua kui tõotus pääseda Tema hingamisse on täitumata» on küll arusaadav, ent liialt parafraasiv. 1989. aasta Uues Testamendis: «on ometi veel alles».

[4] 1968. aasta piiblitõlge: «ei osutuks hiljaks jäänuks».

[5] 1739. aasta Piibel: «need head sannumed on ka meile kulutud»; 1968. aasta piiblitõlge: «rõõmusõnum on kuulutatud meile».

[6] 1989. aasta Uuest Testamendis: «ei olnud neile tuluks».

[7] 1739. aasta Piibel: «ei olnud seggatud ussoga»; 1968. aasta piiblitõlkes: «ei imbunud usu läbi»; 1989. aasta Uues Testamendis: «koos usuga ei imbunud».

Teod – τῶν ἔργων – sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Maailma – κόσμου – sõna κόσμος tähistab korrastatud ilmaruumi, maailma, ülekantult ka inimkonda, samuti maailma («selle ilma») asjadekorraldust. Uues Testamendis võib sellel sõnal olla ka negatiivne, vaenulik tähendusvarjund («jumalatu maailm»).

Sõnakuulmatuse pärast – διὰ ἀπείθειαν – sõna ἀπείθεια koosneb eitavast eesliitest α ja verbist πείθω – – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma» – ning tähendab «uskmatu», «põikpäine», «kangekaelne», «sõnakuulmatu».

Taaveti kaudu – ἐν Δαβὶδ – sõnasõnalt: «Taavetis» (s.t Psalmide raamatus). Nimi Δαυὶδ või Δαβίδ – דָּוִד – tähendab «armastatu», «lemmik».

Südant – τὰς καρδίας – sõnasõnalt: «südameid». Sõna καρδία – «süda» – tähistab piltlikult n-ö sisemist inimest, s.t eneseteadvust, eriti hinge ja vaimu keskmena, mõtete, tunnete, soovide, igatsuste, püüdluste «asupaigana», elujõu ja tahte allikana.

Joosua – nimi Ἰησοῦς – «Jeesus», siin «Joosua» – tuleneb heebrea nimest יְהוֹשׁוּעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Rahva – τῷ λαῷ – sõna λαός tähistab nii kogu rahvast kui kuskil koos olevat rahvahulka või mingi paiga (linna, maakoha) rahvast.

Hingamisaeg – σαββατισμὸς – sõna σαββατισμός – «hingamispäeva rahu», «püha rahu», «hingamispäeva jumalateenistusel kogetav rahu» – tuleneb sõnast σάββατον – heebrea keeles שַׁבָּת –, mis tähistab nii hingamispäeva kui nädalat.

Olgem…agarad – σπουδάσωμεν – sõna σπουδάζω tähendab «tõttama», «usin olema», «püüdlik olema», «hoolikas olema».

Tõhus – ἐνεργὴς – sõna ἐνεργής tähendab «teovõimas», «tõhus», «energiline», «aktiivne», «efektiivne».

Tungib läbi – διϊκνούμενος – sõna διϊκνέομαι tähendab «läbi tungima», «läbi puurima».

Hinge – ψυχῆς – sõna ψυχή tähendab «hing», ka «elujõud», «elu».

Vaimu – πνεύματος – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale רוּחַ nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Meelsuse – ἐνθυμήσεων – sõna ἐνθύμησις tähendab «kaalutlus».[8]

Kaalutluste – ἐννοιῶν – sõna ἔννοια tähistab nii kaalutlust kui kavatsust, samuti mõtteviisi ja arusaama.[9]

Hindaja – κριτικός – sõna κριτικός tuleneb sõnast κριτής – «kohtunik», «kohtumõistja», ka «arbiiter», «vahemees» –, mis omakorda tuleneb verbist κρίνω – «eraldama», «eristama», «[välja] valima», «läbi katsuma», «hinnangut andma», «kohut mõistma (kohtuotsust langetama)», ka «hukka mõistma». Vana-kreeka keeles ja *koinees* on κριτικός omadussõna, mis tähistab kellegi võimet või suutlikkust anda adekvaatset hinnangut ja kohut mõista.[10]

Tema ees – ἐνώπιον αὐτοῦ – kuna sõna ἐνώπιον aluseks olev verb ὀπτάνομαι tähendab «nägema», «vaatama», «vaatlema», võiks tõlkida ka: «palge ees», «silme all», «nähes».

Nähtamatu – ἀφανὴς – sõna ἀφανής – «nähtamatu», «nägematu» – koosneb eitavast eesliitest α ja verbist φαίνω – «ilmuma», «paistma», «nähtavaks saama», «nähtav olema».

Kellele meil tuleb aru anda – πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος – tegemist on raskestitõlgitava väljendiga, sõnasõnalt: «kelle suhtes on meil sõna». Seda võib mõista nii kas «kellele meil tuleb aru anda» või (nagu 1739. aasta Piiblis) «kellest meie rägime».

Sisuline analüüs

Heebrea kirja neljas peatükk jätkab kolmandas peatükis alustatud teemaarendust, mille inspiratsiooniks on 95. psalm. Kirja autor hoiatab lugejaid kõrberännakul nurisenud ja Jumalast taganenud Iisraeli eeskujuga ning manitseb: «Vaadake, vennad, kas ehk kellelgi teie seast ei ole kuri süda, mis uskmatuses ära taganeb elavast Jumalast! Pigem julgustagem üksteist iga päev, niikaua kui veel öeldakse «täna», et keegi teist ei paaduks patu pettuse läbi!» (Hb 3:12j)

Iisrael «ei võinud sisse pääseda oma uskmatuse pärast» (Hb 3:19) – selle uskmatuse lätteks oli nii tüdimus neid kõrberännakul tabanud raskustest kui hirm – mitte niivõrd tundmatu tuleviku, kuivõrd selle ees, mille nad arvasid maal, mille poole nad teel olid,

---

[8] 1739. aasta Piiblis: «möttede»; 1968. aasta piiblitõlkes: «meelsuse»; 1989. aasta Uues Testamendis: «meelemõlgutuste».

[9] 1739. aasta Piiblis: «nouude»; 1968. aasta piiblitõlkes: «mõtete»; 1989. aasta Uues Testamendis: «mõtiskluste».

[10] 1739. aasta Piiblis: «ärramoistja»; 1989. aasta Uues Testamendis: «arvustaja».

ees leidvat: ««Me ei või minna selle rahva vastu, sest ta on meist vägevam.» Ja nad levitasid Iisraeli laste ees laimu maa kohta, mida nad olid uurinud, öeldes: «Maa, mille me uurides läbi käisime, on maa, mis neelab oma elanikud, ja kogu see rahvas, keda me seal nägime, on pikakasvulised inimesed. Me nägime seal hiiglasi, Anaki poegi hiiglaste soost: me olime iseendi silmis nagu rohutirtsud ja samasugused olime meie ka nende silmis.» Siis terve kogudus tõstis valjusti häält ja rahvas nuttis sel ööl. Kõik Iisraeli lapsed nurisesid Moosese ja Aaroni vastu ja terve kogudus ütles neile: «Oleksime ometi surnud Egiptusemaal või siin kõrbes! Oleksime ometi surnud! Miks Issand viib meid sellele maale, kus me langeme mõõga läbi ja meie naised ja lapsed jäävad saagiks? Kas meil ei oleks parem minna tagasi Egiptusesse?»» (4Ms 13:31–14:3)

Kartuse tõttu ning sellega kaasneva valmisoleku tõttu pöörduda tagasi endisse ellu, Egiptuse orjapõlve, osutus Iisrael – paari erandiga – väärituks minema Tõotatud Maale. Ka Heebrea kirja adressaadiks olev kogudus elas sarnases olukorras: neid, kes jäid ustavaks, ähvardas tagakiusamine, ja nii oli kindlasti neidki, kes olid valmis minema kompromissile ning ümbritseva maailmaga muganduma, peaasi, et saaks tagakiusamisest hinge tõmmata ja oma elupäevad rahus lõpule saata.

Kirja autor tajub oma lugejate meeleolu ja mõtteviisi suurepäraselt ning alustab jõulise manitsusega: «Kartkem siis!» – ainult et see, mida tuleb tegelikult karta, on miski hoopis muu kui see, mida tema lugejad kartsid: «Kartkem siis, kuni tõotus saada Tema hingamisse on veel jõus, et kedagi teie seast ei leita maha jäänud olevat!» (Hb 4:1)[11]

Et mitte otseselt vastanduda, kasutab autor meie-vormi: ka tema ise on kaasa arvatud, ka tema peab oma elus prioriteedid paika saama, ning kui kartma, siis seda, mida tuleb tõeliselt karta: hiljaks jäämist Jumala tõotusse sisenemisel. Praegu on tõotus veel jõus, sissepääs hingamisse, tõelisele Tõotatud Maale, on avatud – ent millalgi saabub kindlasti hetk, mil see suletakse. Seejuures ei pea igaüks kartma mitte ainult iseenda pärast, vaid ka terve kogudus peab kartma iga oma liikme pärast, tehes kõik võimaliku üksteise toetamiseks, julgustamiseks ja innustamiseks, et mitte ükski hiljaks ega maha ei jääks. Kõrberännaku kontekstis on see eriti tähtis.

Iisraeli traditsioonis kuulus Psalm 95, millele Heebrea kirja kolmandas ja neljandas peatükis toetutakse, muuhulgas kindla liturgilise elemendina lehtmajadepühade palverännaku juurde. Lehtmajadepühaga tähistatakse Egiptuse orjapõlvest pääsemist ja nelikümmend aastat kestnud kõrberännakut, mille järel Iisraeli rahvas – uus, vabaduses sündinud ja sirgunud põlvkond –, sisenes Tõotatud Maale. Iga-aastasel lehtmajadepüha palverännakul tähistas Tõotatud Maale jõudmist Jeruusalemma templisse sisenemine – tempel on hingamispaik, kus on kohal Issand ise oma auhiilguses.

---

[11] «Ärge kartke neid, kes ihu tapavad ja pärast seda ei saa midagi rohkemat teha! Ma näitan teile, keda teil tuleb karta: kartke Teda, kellel on meelevald pärast tapmist heita põrgusse! Jah, ma ütlen teile, Teda kartke!» (Lk 12:4j)

> Sünagoogijumalateenistusel on Psalm 95 esimene reedesel õhtupalvusel palvetatavates psalmidest, millega juhatatakse sisse hingamispäev. Võib-olla mõtles sellele ka Heebrea kirja autor, seda enam, et sünagoogipalvusel kesksel kohal olevas *Amida*-palves on muuhulgas üsna sarnane mõttekäik tema omale:
>
> «Sina pühitsesid seitsmenda päeva Oma Nime pärast – temas on taeva ja maa loomise eesmärk. Ja Sa õnnistasid teda rohkem kui teisi nädalapäevi ja pühitsesid rohkem kui teisi pühi ja Sinu Toras on kirjutatud nii: «Ja loodud olid taevas ja maa ja kõik nende väed. Ja lõpetas Jumal seitsmendaks päevaks oma töö ja seitsmendal päeval ei teinud ta ühtki neist töödest. Ja õnnistas Jumal seitsmendat päeva ja pühitses selle, sest Ta puhkas kõigist Oma tegevustest.
>
> Rõõmustavad need, kes peavad šabati ja nimetavad seda õndsuseks. Kogu rahvas, kes pühitseb seitsmendat päeva, saab söönuks ja naudib Sinu heldusi. Sina valisid ja pühitsesid selle päeva mälestuseks maailma loomisest.
>
> Meie Jumal ja meie isade Jumal! Olgu Sulle meele järele meie šabati rahu. Pühitse meid oma käskudega ja anna meile osa Sinu Toras, toida meid oma heldustega ja rõõmusta meie südameid pääsemisega, mille Sa valmistasid. Ja puhasta meie südamed, et teeniksime Sind tões ja kingi meile oma armastusest ja heasoovlikkusest meie vastu osa Oma pühast šabatist. Ja leiab temas rahu kogu Iisraeli rahvas, kes pühitseb Sinu nime. Õnnistatud oled Sina, Issand, kes Sa pühitsed šabati.»[12]

Pääs hingamisse on avatud neile, kes kuulevad Issanda häält ega tee oma südant Temale ja Ta sõnale kõvaks, vaid võtavad selle vastu usukuulekuses. Heebrea kirja autor võrdleb Jumala tõotusi Egiptuse orjapõlvest päästetud Iisraelile evangeeliumi kuulutamisega – küllap ta peab selle all silmas mitte ainult seda, et tegemist on üleüldiselt hea sõnumiga lootusest pääseda orjusest vabanenuna külluslikule, piima ja mett voolavale maale, vaid ka seda, et Iisraeli rahvale tõotatu ja vähemalt osale neist osaks saanu on ettekuulutuseks mõõtmatult paremast sõnumist: Jeesuse Kristuse evangeeliumist, mis on «Jumala vägi päästeks igaühele, kes usub, juudile esmalt ja siis kreeklasele» (Rm 1:16).

Et sellest sõnumist kasu oleks, selleks peab see saama üheks selle kuulja ja järgija usuga – peab sellega segunema, nagu näiteks vesi seguneb veiniga nii, et neid ei ole enam võimalik teineteisest eristada. Usk on teatavasti eeskätt usaldus, toetumine sellele, kellesse ja kelle sõna usutakse – ning just sellest oli Iisraeli rahval kõrbes kõige enam puudu: nad ei usaldanud ei Moosest ega Jumalat, vaid kahtlesid neis ja nurisesid nende vastu. Ning tegid oma südame kõvaks, s.t panid Jumalale ja Tema sõnale vastu ning arvasid ennast Temast paremini teadvat, mida nad vajavad ja tegema peavad.

Heebrea kirja autor siiski ei piirdu kõrberännakul taganenute näitega, vaid läheb märksa kaugemale, väites, et mitte ainult need, kes nurisemise ja vastuhaku tõttu väärituiks osutusid, vaid ka uus, vabaduses sündinud põlvkond, ei pääsenud tegelikult

---

[12] Tõlge pärineb Eesti Juudi keskuse veebilehelt: www.ejc.ee/templates/articlecco_cdo/aid/1149599/jewish/abati-palved-reede-htul.htm

neile tõotatud hingamisse: «Sest kui Joosua oleks nad viinud hingamisse, siis Ta ei oleks rääkinud pärast seda ühest teisest päevast.» (Hb 4:8) «Pärast seda ühest teisest päevast» rääkimise all peab autor silmas sedasama 95. psalmi: «Täna, kui te kuulete ta häält, ärge tehke kõvaks oma südant nõnda nagu Meribas, nõnda nagu Massa päeval kõrbes.» (Ps 95:7j) Tegemist on tagasivaatega, milles Heebrea kirja autor näeb Iisraelile antud tõotuse uuendamist, mis oli vajalik selleks, et Jumala tõotus tühja ei läheks. Kuigi Joosua tõepoolest viis Iisraeli rahva Tõotatud Maale, jäid igatsetud rahu ja heaolu tulemata – mitte sellepärast, et Jumal ei täida oma tõotusi, vaid sellepärast, et ka uued põlvkonnad ei osutunud Jumala tõotuste vääriliseks: nemadki olid ikka ja jälle sõnakuulmatud, tegid aina pattu, vaatamata sellele, et Jumal neid pidevalt aitas ja hukkumisest päästis.

Hoolimata Iisraeli lakkamatust truudusetusest ei võta Jumala oma tõotusi tagasi, vaid annab isegi truudusetule rahvale – ja viimselt kogu langenud inimkonnale – heldelt ajapikendust.[13] Nii määrab Jumal uue päeva selleks, et kõik, kes Tema häält kuuldes oma südant kõvaks ei tee, võiksid minna Tema hingamisse – tõelisse hingamisse, milleks ei ole enam ei Tõotatud Maa ega Jeruusalemma tempel, vaid Jumal ise. See, mida Jumal tõotab, on «Tema hingamine», hingamine koos Temaga ja Temas.

Usus, täielikult Jumalale ja Tema tõotustele usaldudes, sünnib see juba «täna»: jah, «Jumala rahva [lõplik] hingamisaeg [on] alles ees» (Hb 4:9), kuid juba praegu on meil võimalik saada osa selle eelmaitsmisest, muuhulgas koguduse jumalateenistuse ja selles kirgastuva tõelise hingamispäeva rahu näol – just nii tuleb mõista sõna σαββατισμός (vt vastavat keelelist märkust).

See, et juba praegu on tegemist «tänase päevaga», tähendab, et aega tuleb kalliks pidada: meile kingitud ajapikendus ja Jumal seatud uus «täna» kestab täpselt nii kaua, kui Jumal heaks arvab. Seepärast tuleb lakkamatult kanda meeles Heebrea kirja kolmandas peatükis seisvat manitsust: «Julgustagem üksteist iga päev, niikaua kui veel öeldakse «täna», et keegi teist ei paaduks patu pettuse läbi! Me oleme ju saanud Kristuse osalisteks, kui me vaid lõpuni kinni peame sellest, mis meil alguses oli.» (Hb 3:13j)

Tõsiasi, et me oleme «saanud Kristuse osalisteks», toob muuhulgas kaasa ka selle, et «kes läheb Tema hingamisse, see hingab ka ise oma tegudest, nii nagu Jumal oma tegudest» (Hb 4:10). Me hingame *oma* tegudest – see on hingamine, mille me ammutame üksnes Jumala lunastusteost Jeesuses Kristuses; see ei ole saavutatav meie endi tegude varal. Nagu Jumal hingas mitte ainult maailma loomisel, vaid hingab nüüdki oma tegudest – kõige uueks loomise tegudest Jeesuses Kristuses –, nii saavad ka Kristuse omad tõeliselt hingata, tõeliselt elada, vaid Temas.

---

[13] «Issand ei viivita tõotust täitmast, nii nagu mõned peavad seda viivitamiseks, vaid Tema on teie vastu pikameelne, sest Ta ei taha, et keegi hukkuks, vaid et kõik jõuaksid meeleparandusele.» (2Pt 3:9)

Teadmine, et meie jaoks on olemas hingamine, peaks panema meid rõõmuga sellesse hingamispäevarahusse tõttama ja seda pühitsema, seda enam, et kui me seda tehes langeme põlvitades oma Looja ette, siis oleme hoitud sellest, et keegi «langeks sellesama sõnakuulmatuse eeskujul» (Hb 4:11). Tõeline hingamispäevarahu ei ole mitte loidus ega tegevusetus[14], vaid see on Jumala ülistamine ning Tema armu ja halastuse pühitsemine: «Tulge, hõisakem Issandale, hüüdkem rõõmuga oma päästekalju poole! Tulgem Tema palge ette tänamisega, hõisakem Temale kiituslauludega! Sest Issand on suur Jumal ja suur kuningas üle kõigi jumalate. Tulge, kummardagem ja põlvitagem, heitkem maha Issanda, oma Looja palge ette!» (Ps 95:1–3.6)

See on Jumala tõotus – mitte enam pelgalt Iisraeli rahvale, vaid kõigile, kes hüüavad appi Issanda nime: «Sest otsekui uus taevas ja uus maa, mis ma teen, püsivad minu palge ees, ütleb Issand, nõnda püsib ka teie sugu ja teie nimi. Ja noorkuust noorkuusse ning hingamispäevast hingamispäeva tuleb kogu inimsugu mu ette kummardama, ütleb Issand.» (Js 66:22j)

Et see tõepoolest nõnda sünnib, selle tagab Jumal oma sõna läbi – kusjuures mitte ainult kõneldud ja kirja pandud sõna läbi, vaid oma Sõna läbi selles mõttes, nagu Temast kõneleb mitte üksnes apostel Johannes oma evangeeliumi alguses[15], vaid nagu seisab ka Heebrea kirja avasalmides: «Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu, kelle Ta on seadnud kõigi asjade pärijaks, kelle läbi Ta on ka maailmad teinud, kes, olles Tema kirkuse kiirgus ja Tema olemuse kuju ning kandes kõiksust oma väe sõnaga, on pärast seda, kui Ta oli täide viinud pattudest puhastamise, istunud Ausuuruse paremale käele kõrgeimas taevas ning saanud ülemaks inglitest, kuivõrd Ta on pärinud neist ülevama nime.» (Hb 1:1–4)

Jumala sõna – nii kirjutatud ja kuulutatud sõna kui Tema igavene Sõna – «on elav ja tõhus ja vahedam kui ükski kaheterane mõõk ning tungib läbi, kuni ta eraldab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi, ning on südame meelsuse ja kaalutluste hindaja» (Hb 4:12). Kuigi siin kasutatakse võrdlust mõõgaga, ei tähenda see, et Jumala sõna ülesandeks ja eesmärgiks oleks inimene purustada ja hävitada – ehkki on tõsi, et teinekord võib see nii tunduda, kuna patuste päästmiseks on hädavajalik, Lutherit parafraseerides, mitte ainult kuulutada Evangeeliumi kogu selle magususes, vaid ka Seadust kogu selle karmuses (neid omavahel segamata). Siiski tuleb Heebrea kirja võrdpilti Jumala sõnast kui millestki, mis on teravam teravaimastki kaheterasest mõõgast, mõista eeskätt

---

[14] Vaimne kardioskleroos – μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας !

[15] «Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal. Seesama oli alguses Jumala juures. Kõik on tekkinud Tema läbi ja ilma Temata ei ole tekkinud midagi. Mis on tekkinud Tema kaudu, oli elu, ja elu oli inimeste valgus. Keegi ei ole iialgi näinud Jumalat. Ainusündinud Poeg, kes on Isa rinna najal, Tema on meile teate toonud.» (Jh 1:1–4.18)

selguse toomise tähenduses: inimesele toob Jumala sõna selguse Jumala tõotuste ning nende lähtepunktiks oleva helduse ja armu kohta, Jumala ees aga saab selgeks see, milline on inimese vastus Tema tõotustele, heldusele ja armule. Mitte miski ei jää nähtamatuks, kõik saab avalikuks – ja juba on avalik Tema silmele, kellest me kõneleme, kuulutame ja tunnistame (vt vastavat keelelist märkust) ning kellele ainsana me võime panna kogu oma lootuse.

Heebrea kirja neljas peatükk lõpeb ülimalt julgustava kinnitusega: «Et meil nüüd on suur ülempreester Jeesus, Jumala Poeg, kes on läbinud taevad, siis hoidkem kinni usust, mida me tunnistame! Sest meil pole niisugune ülempreester, kes ei suuda kaasa tunda meie nõrkustele, vaid selline, kes on olnud kõigiti kiusatud nii nagu meie, ja siiski ilma patuta. Läki siis julgusega armu aujärje ette, et me halastust saaksime ja armu abiks leiaksime parajal ajal!» (Hb 4:14–16) Hoolimata meie nõtrusest, hoolimata sellest, et me nii sageli oleme samasugused, nagu Iisraeli rahvas kõrberännakul oma põikpäises uskmatuses, võime loota meie suurele Ülempreestrile, kes meid tunneb ja meile kaasa tunneb, kes on olnud kõigiti kiusatud nagu meie ja andnud ennast meie, patuste eest, avades meile oma ristiohvri läbi tee armu aujärje ette, tee hingamisse, mis on veel lahti meile kõigile – peaasi, et meist keegi hiljaks ei jääks.

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva üheksanda pühapäeva teemaks «Tõde ja eksitus». Muuhulgas öeldakse pühapäeva sissejuhatuses: «Kristlasel tuleb elus võidelda, et eraldada tõde valest ja õige väärast.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemine (1Kn 18:21–26.36–39) kõneleb prohvet Eelija vastasseisust Baali prohvetitega. Pühapäeva teemat ja Evangeeliumi arvestades võib sellest kesksena tuua välja Eelija sõnad rahvale: «Kui kaua te lonkate kahe karguga? Kui Issand on Jumal, siis käige Tema järel; aga kui Baal on see, siis käige tema järel!» Inimesed peavad valima, kas järgida tõde või valet, tõelist Jumalat või valejumalaid, kas käia elu- või surmateed.

Teise lugemisaasta Evangeelium (Mt 7:13–14) kannab õigupoolest mitte niivõrd sõnumit vahetegemisest tõe ja vale vahel, kuivõrd sellest, et ka õige usu puhul võib inimese tee viia hukatusse, kui sellega ei kaasne Jumala Sõnale rajatud elu hea vili. Igavese elu leidmine ei ole siiski mitte inimese oma tegu, vaid see on kinni haaramine Jumala armust Kristuses, kes on tee ja tõde ja elu. Samas ei tähenda Kristuse kasuks otsustamine lihtsat ega mugavat kulgemist, vaid täie teadlikkusega ristiteele asumist, koguni oma elu kaotamise hinnaga, et leida see viimaks taas igaveseks.

Ka Epistel, mille võiks lugeda mitte Kirikukäsiraamatu lugemiskavas välja pakutud valitud salmidena, vaid tervikuna (Hb 4:1–13) kõneleb igavese elu pärimisest –

kasutades «igavese elu» asemel küll sõna «hingamine», mille Heebrea kirja autor on laenanud 95. psalmist. Selleks, et minna sisse Jumala tõotatud hingamisse, on vaja ennast täielikult Tema hoolde usaldada, Tema sõna ja Ta tõotused usus vastu ja kuulekalt omaks võtta ning Tema kutsele järgneda, tegemata kompromisse maailmaga ning laskmata end maailma poolt ära hirmutada. Ainus, mida tuleb karta, on see, et valime valesti, et käitume samamoodi nagu Iisraeli rahvas kõrbes, ning isegi kui jõuaksimegi – nagu Egiptuse orjapõlvest lahkunud Iisraeli lapsed – Tõotatud Maa piirile, leiaksime selle endale suletud olevat, kuna jäime oma loiduse, põikpäise uskmatuse, nurisemise, truudusetuse, südamekõvaduse (vaimse kardioskleroosi) tõttu hiljaks.

Jumal on teinud kõik meie päästmiseks: samamoodi, nagu Ta on loonud terve maailma (kogu kosmose), on Ta Jeesuses Kristuses kõik uueks loonud ning võib nüüd hingata – ja tahab anda meilegi osa oma hingamisest. See on võimalik juba siin ja praegu – «täna» –, kuigi tõeline hingamispäev kogu oma rõõmu ja kirkusega on alles ees.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidena:

1. Need, kellele Heebrea kiri oli esmalt suunatud, elasid tõenäoliselt tagakiusamise olukorras. Küllap see täitis paljusid kartusega, küllap oli neidki, kes kaalusid ümbritseva maailmaga kompromissile minemist. Kirja autor ei ütle – ehk pisut ootamatult – mitte seda, et nad ei peaks kartma, vaid manitseb neid kartma palju suuremat ohtu: mitte seda, et nad võivad kaotada midagi siin maailmas (kasvõi oma elu), vaid seda, et nad võivad jääda ilma Jumala tõotatud hingamisest. Hoiatavaks eeskujuks on siin Egiptuse orjapõlvest pääsenud Iisraeli rahvas, kes jõudis pärast nelikümmend aastat kestnud kõrberännakut küll Tõotatud Maa piirile, ent kellele hirm, nurisemine ja soov pöörduda tagasi Egiptusesse sulgesid sissepääsu Tõotatud Maale. Nii võime meiegi jõuda küll Jumala riigi, Tema hingamise, lähedale, kuulda evangeeliumi, osaleda kasvõi tema koguduse jumalateenistuselus, ent jääda viimaks ikkagi ilma sellest, mida Ta on meile tõotanud, kuna me ei usaldanud ennast Tema kätte ega järgnenud Tema sõna kutsele.
2. Ainult Jumala sõna kuulmisest ei piisa – nagu ei piisa ka väliste usukommete täitmisest ega isegi kogudusse kuulumisest. Iisraeli rahvas oli Jumala valitud rahvas, kelle Jumal ise päästis orjapõlvest ja kellele Jumal andis oma tõotusesõna – ent sellest polnud neile kasu, sest kuuldud sõna ei saanud üheks nende usuga. Nad kuulsid Jumala tõotust, kuid usaldasid sellest rohkem oma silmi, oma hirme, soove ja kaalutlusi. Usk ei ole ka ainult nõustumine õige õpetusega, vaid tähendab eeskätt Jumala usaldamist, Tema sõna kuulda võtmist ja oma elu rajamist Tema tõotustele. Jumala sõna peab meie usuga segunema nagu vesi veiniga, nii et seda ei ole enam võimalik lahutada meie mõtetest, valikutest ja eluviisist. Kogu meie elu peab sellest usaldavast usust läbi imbuma. Selle vastandiks on oma südame kõvaks tegemine: me küll kuuleme Jumala häält, ent paneme sellele vastu, sest arvame ise paremini teadvat, mida vajame.

3. Tõotatud Maa, kuhu Joosua viimaks Iisraeli rahva uue, vabaduses sündinud põlvkonna viis, ei olnud siiski veel lõplik hingamine. Ka Jeruusalemma tempel, templiteenistus ja isegi hingamispäeva pühitsemine on üksnes tulevase tõelisuse eelkujutised. Jumala tõotatud hingamine tähendab osa saamist Temast endast: rahu Temaga, elu Temas ja viimaks igavest rõõmu ja kirkust Tema palge ees. Sellesse hingamisse ei pääse me oma tegude ega saavutuste varal. Õigupoolest tõotab Jumal meile, et me saame hingata *oma* tegudest, sest Kristus on teinud kõik meie eest ja meie heaks. Tema on meie suur Ülempreester, kes tunneb meie nõtrust, kes on kandnud meie patud ning on oma ristiohvri kaudu avanud meile tee Jumala armu aujärje ette. Juba praegu saame osa selle hingamise eelmaitsmisest Jumala sõna, palve, sakramentide ja koguduse jumalateenistuse kaudu, ent tõeline ja täielik hingamispäevarahu on veel ees – kuigi tee sinna on Kristuses avatud juba täna. Ärgem jäägem hirmu tõttu seisma, ärgem igatsegem tagasi Egiptuse orjapõlve, vaid hoidkem kinni Kristusest, võtkem kuulda Tema sõna ja tõtakem rõõmuga minema sisse Tema hingamisse.